

2. kép. Önkormányzati emlékünnepe és szónoka, Pokorni Zoltán, 2010. szeptember 15.

Az emlékévé különleges záróakkordja volt, hogy 2010. szeptember 19-én Budapesten, a Művészetek Palotájában, a Széchenyi-est keretében bemutatták városunk díszpolgárának, *Szokolay Sándor* zeneszerzőnek *Organum Hungaricum* című művét. Ezt a háromtétéles kantátát a művész kifejezetten Széchenyi István halálának 150. évfordulójára írta, így gyönyörű zenei keretbe foglalta az emlékévé eseményeit.

TÓTH IMRE | A Széchenyi Emlékevé
programjai a Nagycenki
Széchenyi István Emlék-
múzeumban

2010. április 8-án volt 150 éve, hogy meghalt gróf Széchenyi István. A Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága Soproni Múzeuma - a

nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum üzemeltetője – számára jelentékeny, egyszerűen szép feladat volt a legnagyobb magyarra való emlékezés. A következőkben időrendben tekintjük át az év legfontosabb múzeumi eseményeit.

2010. február elsején kezdődött az Országos Széchenyi Kör hagyományos akadémiai előadásorozata, melynek során nyolc kiváló tudós előadásait hallgathatták meg az érdeklődők. *Szentkúti Károly* Széchenyi és Moson vármegye kapcsolatáról; *Horváth Attila* a vállalkozó Széchenyiről; *Pelyach István* Széchenyi és a forradalom viszonyáról; *Katona Tamás* a gróf 1848-as kormányzati szerepéről; *Gergely András* az író Széchenyiről; *Csorba László* a gróf haláláról és az azt körülvevő mítoszokról; *Simon V. Péter* Széchenyi Istvánról, a magánemberről, családapáról és fiúról; *Kocsis István* pedig a legnagyobb magyarnak az irodalomban való megjelenéséről tartott előadást.

Az emlékévé hivatalos nyitóprogramja márciusban a *dr. Környei Attila* néhai múzeumigazgató halálának 10. évfordulójára rendezett kiállítás volt. Szimbolikus, hogy a két kerek halálévforduló néhány hetes különbséggel egy időpontra esett. A soproni és nagycenki múzeumot is vezető igazgató történelmi mesterségének és egyéni életpályájának egyaránt meghatározó alakja volt a legnagyobb magyar. Széchenyi István életművének bemutatása mellett – valószínűleg a téma továbbgondolása nyomán – a 19. századi civil társadalom, egyesületi élet, voltaképpen a polgárosodás rendkívül összetett folyamatának feldolgozását is hasonlóképpen feladatának tekintette. A rendhagyó módon nem a kiállító térben, hanem az emlékmúzeum igazgatói helyiségében berendezett tárlat Környei történelmi, múzeumszervezői tevékenységének állított emléket.

Április 8-ra, Széchenyi István halálának évfordulójára készült el az a külön kiállítás, amely a kastély földszinti előadótermében a gróf halálakor viselt ruházatát mutatta be a látogatóknak. Széchenyiről a halála után levették a ruháit (csizmáját. úgy vágták le róla), melyeket a családi kriptában helyeztek el egy vasládában. A ruhák átszállításának pontos ideje nem ismert, de feltételezhető, hogy arra nem sokkal a gróf halála után került sor. A család a Döblingben leltárba vett és a rendőrség által lefoglalt tárgyakkal együtt kaphatta meg ezeket is. A ruházat darabjai: sárga zakó és barna mellény, pepita hosszúnadrág (pantalló, olyan, mint amilyen Sterio Károly színeztetett körrajzán látható), nagykockás, színes pamuting, színes zsebkendő, négyszögű selyem nyakkendő, vászon alsónadrág, egy pár zokni, nyers-fehér hosszú kötött házikabát, hálósapka, bőr sérvkötő, egy pár csizma. A textíliák egyes rétegei közé gondos kezek vágott dohányt szórtak abban a reményben, hogy az majd távol tartja a molyokat. A vasládában a gyapjúruhák nagy része ennek ellenére a penészesedés és egyéb károsodások miatt tönkrement. Az idők folyamán többször javították, restaurálták őket, sajnos szakszerűtlenül. A nagycenki Széchenyi István Emlékmúzeum állandó kiállításának megnyitására a ruhák a mauzóleumból a múzeumba kerültek át. Az addigi őrzési hely dohos, nyirkos levegője és a vasláda után tehát a múzeum száraz, megvilágított tárlójába kerültek. Ismételt romlásuk után újabb restaurálás következett, mely 5 évig tartott 1998 és 2003 között. A restaurátor *Szalay Zoltán*

egyetemi docens volt. A tér másik felén berendezett vetítőben, a Soproni Múzeum és a Pulzus Televízió által közösen készített kisfilmet tekinthették meg az érdeklődők Széchenyi halálának körülményeiről és a ruhák történetéről.

Május 6-án „Széchenyi emlékek nyomában Európában” címmel poszterkiállításra és előadásokra került sor az I. emeleti különteremben és a vetítőben. Áprilisa elkészült a Széchenyi munkásságát és a kiállítást feldolgozó gyermekvezető füzet, melyet a 2009. év országos múzeumpedagógiai nívódíjáért kapott támogatásból készítettek el a múzeum munkatársai. A múzeum csatlakozott a nagycenki Széchenyi Vágta és a Múzeumok Éjszakája rendezvényeihez, 2010. május 15-én pedig a Világörökség Nap programjába kapcsolódott be. Ezt május 28-án gyermekrajz kiállítás követte. Utóbbi a Széchenyi emlékévkapcsán a múzeum, a megyei önkormányzat és a megyei könyvtár közös kezdeményezésére kiírt rajzpályázat legjobb alkotásait vonultatta föl. A diákokat egyéb formában is megpróbáltuk Széchenyi István szellemi örökségének közelébe hozni. Az említett kiállítás megrendezése mellett a megye általános iskoláinak kiírt vetélkedő döntőjére a kastély kiállítótermeibe hívtuk a fiatalokat, ahol a Nemzeti Casino szellemét idézve mérköztek meg egymással.

Július 31-től egy héten át tartottak a nagycenki Művészeti Napok a kastélyban. Ez a rendezvénysorozat adta a foglalatát Madarassy István szobrászművész kiállításának, melyet Szokolay Sándor nyitott meg a Múzeumban. Az egy héten át tartó zenei sorozatban fellépett a Spengler trió, az Ewald rézfúvós kvintett, az Akadémiai vonósnégyes, Jandó Jenő zongoraművész és Környei Zsófia hegedűművész.

Augusztus 19-én A lehetőségek országa – Polgárosodás a 19. századi Magyarországon” címmel nyílt kiállítás a Széchenyi István Emlékmúzeumban. A kiállítás katalógusának bevezetője a következőképpen foglalja össze a tárlat gondolati háttérét: *„Polgár, polgárság – e fogalmakat különösen sokat halljuk és használjuk a rendszerváltozás óta. De vajon tudjuk-e, miről is van szó, mit jelentenek? A polgárjogot nyert, személyi szabadsággal rendelkező városlakó osztályként átmenetet képezett a nemesség és a jobbágyosság között. Ez a rendi polgárság vajon milyen szerepet játszott a polgári mentalitás és értékrend megformálásában? A 18. század végén – 19. század elején nemcsak a szabad királyi városokban lakók lehettek polgárok, bár a szerepük, súlyuk kétségtelenül itt volt a legnagyobb. Mivel a polgárjog elnyerésének előfeltétele legtöbbször az ingatlantulajdon volt, így a házzal, földdel rendelkező önálló iparűzők és kereskedők voltak a városi szabadságjogok élvezői. A 19. század elejére már megváltozott a helyzet: a polgár már nem feltétlenül volt tulajdonos. Hogyan alakult ki az a fontos szerep, amelyet a polgárság betöltött az ipar, kereskedelem, a tudományok, a kultúra, a közélet terén? Ezt a folyamatot mutatjuk be családok történetein keresztül. Ezeket megismerve érthetjük meg, miként lehetett bárki – származásra, nemre való tekintet nélkül – „hazájának hasznos polgára”, ahogy ezt Kner Imre édesapjának írt levelében célként megfogalmazta. A szabadság adta lehetőségek országában, a 19. századi Magyarországon...”*

A kiállítás rendezését és a hozzá tartozó katalógus létrehozását a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága irányította. A program szakmai felelőse *Basics Beatrix* művészettörténész, történész szakértője Csorba László, a Magyar Nemzeti Múzeum Főigazgatója, a kölcsönzések koordinátora *Tóth Imre* és *Fehér Csilla* (Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága), helyi kurátora Tóth Imre volt. A kiállított tárgyakat és dokumentumokat a következő intézmények anyagából válogattuk: Békés Megyei Levéltár, Budapest Főváros Levéltára, Budapesti Történelmi Múzeum, Corvin János Múzeum, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Göcseji Múzeum, Gödöllői Városi Múzeum, Herendi Porcelán Manufaktúra, Herman Ottó Múzeum, Kner Nyomdaipari Múzeum, Kubinyi Ferenc Múzeum, Madách Imre Városi Könyvtár Helytörténelmi Gyűjtemény, Ballassagyarmat, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Országos Levéltár, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Magyar Zsidó Levéltár, Magyar Zsidó Múzeum, Országos Közlekedési és Műszaki Múzeum, Petőfi Irodalmi Múzeum, Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum, Thúry György Múzeum, Zala Megyei Levéltár. A vándorkiállítás „törzsanyagát” helyben két személyiség, id. Storno Ferenc és természetesen gróf Széchenyi István anyagával egészítette ki a Soproni Múzeum, *Kiss Melinda* művészettörténész és *Kelemen István* történész szakmai közreműködésével. A németül beszélő Storno mint Sopron városának megbecsült polgára, a városi polgárság intézményeinek létrehozásában és működtetésében komoly szerepet játszó művész-restaurátor került a kiválogatott személyek közé. Széchenyi Istvánt mint a nyugati mintájú civilizatorikus fejlődés képviselőjét mutattuk be a látogatóknak. Olyan emberként igyekeztünk bemutatni a gróft, aki az átalakulás modelljéhez önmaga adta a mintát – az akkori szemléletmód szerint – különösképp viselkedésével, életmódjával, kastélya berendezésével. A kiállítás megnyitóján *Firtl Máttyás* Győr-Moson-Sopron Megye Közgyűlésének alelnökének köszöntője után *dr. Vándor László*, a Megyei Múzeumok Igazgatóságának Szövetsége elnöke mondott megnyitóbeszédet. A nyitva tartás idején a múzeum szakemberei folyamatos szakvezetést tartottak a kiállításban a vendégeknek. A szakmai programok között fontos kiemelni az Osztrák Tudományos Akadémia látogatócsoportja részére szervezett tudományos előadást. A kiállítás szeptember 30-ig volt látogatható Nagycenken. Az időzítés tudatos volt, hiszen – kissé ellentmondásos módon – a születési dátumhoz közel, szeptember 17-18-án, a kiállításához kapcsolódóan került sor Széchenyi halálának évfordulás megemlékezéseire, egyúttal az emlékévk záró rendezvényére a múzeumban.

A Széchenyi István halálának áprilisi évfordulójával kezdődő rendezvénysorozat szeptemberben könnyedebb, művészeti jellegű programokkal zárult. A gróf dédunokáinak védnöksége mellett és jelenlétükben rendezett programok részeként pódiumbeszélgetést hallgathattak meg az érdeklődők a Hídember című film alkotóival és szereplőivel. A beszélgetést – *Bereményi Géza* rendező jóvoltából – a film munkafotóiból összeállított időszaki kiállítás kísérte. Szeptember 18-án ősbemutatóra került sor a kastélyban. A műsorban – egyebek mellett – Liszt Ferenc: Magyar történelmi arcképek című sorozatából Széchenyi

István címmel írott, hegedűre, gordonkára és zongorára átdolgozott művét mutatta be *Kocsis Zoltán* zongoraművész, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar főzeneigazgatója. A kastély udvarán lovasbemutató került sor szeptember 18-án délelőtt. A rendezvényt hagyományteremtő bál zárta, melynek háziasszonya *Zsédenyi Adrienn (Zséda)* volt.

Mindeközben április folyamán befogadták az Új Magyarország Fejlesztési Terv Nyugat-Dunántúli Operatív Program keretében „Széchenyi faluja. A Nagycenki Széchenyi István emlékmúzeum és kastélypark turisztikai attrakciófejlesztése” címmel benyújtott pályázatunkat. A Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat közel 130 millió Ft vissza nem térítendő támogatást nyert. A fenntartó és konzorciumi partnerei – a Nagycenk Beszélő Köemlékei Alapítvány, illetve a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága – a pályázati támogatást további 22,8 millió Ft saját résszel egészítik ki. Az európai uniós pályázati támogatással és a Győr-Moson-Sopron megyei önkormányzat, valamint konzorciumi partnerei anyagi hozzájárulásával megvalósuló projekt első szakasza, a kastélypark rehabilitációja már el is kezdődött. A kastélypark rehabilitációja során első ütemben a labirintusok – a főkapu közelében található gyertyánlabirintusok és az alacsonyabb, tömöttebb buxus sövények – helyreállítására kerül sor. A talajcserét követően felújítják a rododendron ágyásokat és lágyszárú, élő virágokat is ültetnek majd, illetve talajtakaró növényeket telepítenek oda, ahol a fű nem él meg. A kiállítás és a park együttes fejlesztésének eredményeként olyan nemzeti emlékhelyet szeretnénk létrehozni, mely méltó lesz Széchenyi István, a Legnagyobb magyar emlékéhez. Az említett fejlesztés mellett lezárt projektum is gazdagította a múzeum kulturális – elsősorban múzeumpedagógiai – kínálatát. A Széchenyi István Emlékiállítás múzeumpedagógiai szolgáltatásainak fejlesztésére irányuló elképzelések megvalósításával a nyáron zárult le a TIOP 1.2.2.08/1-2009-0002. hagyományörző, kutató múzeum múzeumpedagógiai módszereinek és alkalmazásainak infrastrukturális támogatását szolgáló pályázat. Ennek részeként 4 tematikus IKT pontot alakítottunk ki az állandó kiállításban, interaktív, multimédiás eszközök, érintőképernyős konzolok elhelyezésével.

Ezek a fejlesztések jelentik az alapját annak, hogy Széchenyi István örökségét az emlékévé múltával is a 21. század színvonalán tudjuk megmutatni a látogatóknak. A 2010-ben megrendezett eseményeket – a pályázattal szervezettek és a szponzorok mellett – Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzata és a Soproni Múzeum Alapítvány támogatta.